

Despre Lucian Blaga si opera sa - a cincea parte

In opozitie cu alti teoreticieni, Blaga nu vede in poetica expresionista doar o "exagerare a naturalului". Aceasta ar avea drept consecinta intelegerea artei moderne ca simpla "abatere de la natura", iar, stilistic, ar legitima reductia schematica la caricatural. Or, tocmai acest aspect il respinge cu hotarare poetul: caricaturalului - desi e exagerare a individualului - ii lipseste tocmai raportul viu, tensionat cu absolutul, cu ilimitatul. In expresionism, valoarea suprema o constituie absolutul, caricaturalul fiind lipsit de orice vibratie metafizica. De unde, nazuinta spre un stil care exalta constant accentele si tendintele supraindividuale: dorinta de pierdere in anonim, regresiunea spre originar, transcendentul, apocalipticul, gustul stihialului si, in general, prevalarea unui vizionarism poetic opus oricarui sentimentalism vag si decadent. Rand pe rand, la Blaga, atitudinea lirica e modelata de stari si aspiratii supraindividuale ale eului, precum dionisiacul (in Poemele luminii) sau panismul (in Pasii profetului). In poemele de maturitate, incepand cu volumul In marea trecere, poetul se inspira indeosebi din eshatologia expresionista.

Adevarul e ca pentru Blaga expresionismul nu reprezinta doar un curent literar, ci o veritabila "nazuinta formativa", extinsa la intreaga creatie umana. E vorba de o tendinta mult mai veche si mai larga, doar resuscitata in vremurile noi. Nazuinta catre absolut caracterizeaza nu numai expresionismul modern, ci si arta hieratica egipteană sau arta simbolica a inzilor, alaturi de incremenirea rituala a iconografiei bizantine sau de exaltarea gotica. Toate acestea sunt forme de trairi ale absolutului, de cufundare in "anonimat" si transcendsre a individualului.

Foarte aproape de acest deziderat se afla si creatia folclorica. De aceea, Blaga nu ezita sa afirme ca el vine catre expresionism si din directia unui "traditionalism metafizic autohton", cum singur il defineste. Spiritul sau destul de armonios si echilibrat, in expresie, nu pare a se manifesta insa atat de ofensiv ca la Friedrich Nietzsche sau la expresionistii germani din anii razboiului. Blaga are mai ales oroare de caricatural si grotesc, cum spuneam.

Demonul sau creator e fuciar euforic si extatic. Cu toata transfigurarea mito-poetica impinsa pana la esentializarea extrema sau, poate, tocmai de aceea, imaginea existentei si a lumii ramane, in poezia lui Blaga, de un cosmicism intact, niciodata diminuat ontologic.

Aceasta unitate cosmica a totului include natura, oamenii, elementele, chiar si divinitatea, asa nediferentiata cum o descoperim in unele poeme din primele volume. Omul insusi face parte indiscernabila din cosmos, in timp ce cosmosul patrunde si el adanc in interioritatea fiintei noastre sufletesti: "Omulsuperior citeste in constiinta sa si, prin aceasta, in randuiala cosmica. Universul intreg ii spune: nu te speria, nu esti singur, eu sunt tu".

Ca toti marii creatori, Lucian Blaga urca mereu la surse, in contact cu ilimitatul sufletesc si cel cosmic: surse ale vietii, dar si ale mitului arhaic. Trebuie salvat ultimul rest divin din om, si pentru asta poetul stie sa asculte inca soapta mitului.